

ЧЛАНЦИ И СТУДИЈЕ

УДК:
316.42+330.34(497.11)“20”
Оригинални
научни рад

Српска политичка мисао
број 3/2011.
год. 18. vol. 33.
стр. 77-99.

Снежана Грк

Институт друштвених наука, Београд

СРБИЈА – У ПОТРАЗИ ЗА СМИСЛОМ БУДУЋНОСТИ*

Сажетак

Веома упозоравајућа лоша економска ситуација у Србији наметнула је потребу да Влада Србије изради стратешки документ економског развоја Србије од 2011. до 2020. године. Овај документ направљен је по узору на документ који је донела Европска унија под називом *Нови Лисабон*. У документу Европске уније тачно су дате смернице односно стратешки правци развоја Уније у наредном десетогодишњем раздобљу.

У овоме раду дат је кратак осврт на стратегију *Европа 2020*. и стратегију *Србија 2020*, а и на разлоге због којих неће моћи да се остваре зацртане пројекције у земљи. Такође се анализирају разлози због којих Србија неће моћи још дуги низ година да уђе у Европску унију.

Улазак у Европску унију јесте државни пројекат, али су га од почетка у Србији обележили привредни интереси и стратегије. Посматрајући из овог временског хоризонта чини се да су све досадашње стратегије у Србији биле погрешне. А актуелни модел

* Овај рад је део истраживања на пројекту Моделирање развоја и интеграције Србије у светске токове у светлу економских, друштвених и политичких гигања, евиденциони број 179038, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

привредног раста је неodrжив. На то указују макроекономски параметри који су више него забрињавајући.

Поред интерних фактора који представљају кочницу даљег привредног раста и развој у Србији, бројни су и екстерни фактори. Најдоминантнији су нерешена питања у нашем региону, као и светска економска криза која је утицала да дође до замора проширења и једне опште кризе идентитета унутар Уније.

Србија која жели у Европску унију мора да спроведе неопходне реформе и испуни све обавезе и критеријуме, које су морале да испуне све земље чланице Уније. Србија мора и да усвоји европске стандарде које Европска комисија од ње захтева, што значи да заиста покаже да је проевропски оријентисана.

Кључне речи: стратегија Европа 2020, стратегија Србија 2020, (не)запосленост, људски капитал, знање и технологија, сиромаштво, социјално укључивање.

ДОКУМЕНТ *ЕВРОПА 2020*

Циљеви *Агенде Европа 2020*, који је донела Европска комисија (ЕК)¹⁾ је економски програм који се првенствено односи на повећање раста и запослености грађана Европе, а укључује и развој дигиталне економије, пропагирање употребе брзог Интернета, или стварање боље климе за пословање малих и средњих предузећа.

Ова стратегија надовезује се на *Лисабонску агенду*²⁾, чији је основни циљ био да Европа постане “најдинамичнија и најконкурентнија економија у свету која се заснива на знању”. Циљеви у овом документу били су економске промене, а као најбитнији су се истицали економија друштва, знања и животна средина. Ти циљеви из *Лисабонске агенде* које је Европска комисија промовисала углавном нису остварени.

Нова стратегија *Европа 2020*, чији творац је Европска комисија, фокусира се на “стратегију за паметан, одржив и инклузивни раст и запошљавање”. Раст коме ЕУ треба да тежи (паметан, одржив и инклузиван) могућно је остварити само повећањем нивоа образовања, унапређењем система образовања, промоцијом животног учења, коришћењем дигиталне економије, штедњом ресур-

1) Агенде Европа 2020, донета је на самиту одржаном 11.02.2011. године, а пакет мера је званично представљен 03.03.2011. године.

2) Документ се односи на стратегију економског развоја од 2000. до 2010. године.

са, модернизацијом индустрије и промоцијом енергетске ефикасности.

Стратегија укључује и циљеве везане за демографију, глобализацију, климатске промене и друге проблеме који би могли изазвати нове кризе.

На креирање нове стратегије *Европа 2020*. највише је утицала светска економска криза, која је у 2009. години бруто домаћи производ (БДП) снизила за четири процента, а индустријску производњу спустила на ниво из 90-тих година прошлог века, а без посла је остало око 23 милиона људи односно десет одсто активног становништва. Нова стратегија требала би више да повеже националне економије 27 чланица ЕУ, како би се ублажиле разлике у расту и незапослености и спречиле нове финансијске кризе. Европска комисија наглашава да национални циљеви требају бити усклађени са европским захваљујући дијалогу са Комисијом, при чему *Европа 2020*. нема свој буџет, јер није циљ “убацити новац”, како они кажу, него искористити постојеће ресурсе.

Осврнимо се укратко на основна начела документа *Европа 2020*.

Једна од кључних иницијатива јесте покретање “економске управе у Европи” што претпоставља следеће циљеве. *Прво*. Већу посвећеност проблему незапослености, првенствено социјалним аспектима. *Друго*. Стварање равнотеже између економске политике држава чланица. *Треће*. Покретање програма фискалне стабилности. *Четврто*. Поштовање одредаба Пакта за стабилност и раст и спровођење реформи у складу са истим.

Разуме се, није изостао ни надзор спровођења мера у многим доменима. Па се тако помињу следећа начела: *Прво*. Организовати бројне самите Уније посвећене теми “економске управе”. *Друго*. Највећи могући степен посвећености свих држава ЕУ. *Треће*. Награђивати владе оних држава које испуне све своје обавезе.

Предвиђају се и циљеви везани за надзор држава, а они су: *Прво*. Контрола спровођења програма фискалне стабилизације у чланицама ЕУ. *Друго*. Давање предлога о националним програмима државама чланицама Уније. *Треће*. Слање јавних упозорења државама које не изврше своје обавезе.

Циљеви које је Европска комисија дефинисала као “хитне мере” и које је потребно извршити у најкраћем могућем року су следећи. *Прво*. Подићи стопу запослености становништва између 20 и 64 године старости с постојећих 69 одсто на 75 одсто. *Друго*. Смањити емисију штетних гасова који изазивају ефекат стаклене

баште за најмање 20 одсто у односу на ниво из 1990. године. *Треће*. Подићи енергетску ефикасност за 20 одсто. *Четврто*. Повећати удео потрошње енергије настале из обновљивих извора на 20 одсто. *Пето*. Смањити стопу Европљана који рано напуштају школу са постојећих 15 одсто на 10 одсто. *Шесто*. Радити на томе да најмање 40 одсто младих добије диплому средње школе. *Седмо*. Повећати број високообразованих Европљана. *Осмо*. Повећати инвестиције у висини од три одсто бруто домаћег производа (БДП) у истраживање и развој. *Девето*. Смањити број Европљана који живе испод границе сиромаштва за 25 одсто, што би утицало на побољшање животних услова за 20 милиона људи.

ДОКУМЕНТ СРБИЈА 2020

По узору на стратегију *Европа 2020* направљен је документ *Стратегија развоја Србије до 2020. године*, око кога се окупила и који је промовисала владајућа структура експерата³⁾.

Документ⁴⁾ који је израдила владајућа структура експерата Србије везан за концепт развоја требао би да послужи како се наводи као “основ за све остале стратегије у Републици Србији, по узору на ЕУ”. По мишљењу експерата на власти, понуђени концепт развоја треба да пружи “основне елементе за будућу финансијску подршку ЕУ Србији”.

У Стратешком документу *Србија 2020*. аутори модела наглашавају да привреда Србије има своје специфичности, а и политичке и друштвене прилике у Србији су специфичније у односу на земље у Европи, па су циљеви и планови за њихово остваривање прилагођени овим просторима, а све у жељи да се изврши усклађивање развоја Србије са развојем ЕУ. Као најважније области издвајају се: просторно планирање, демографски развој, инфраструктура, екологија, економски раст, економија знања, енергетика, социјална политика, одбрана, међународни односи, европске интеграције.

У документу се наводи који су предуслови и циљеви развоја Србије до 2020. године. Као предуслови развоја наводе се реформе: уставноправне, правосуђа, јавне управе и система безбедности, као и изградња инфраструктуре и дефинисање просторног развоја

3) Утркујући се у прављењу модела привредног раста до 2020. године, углавном исти економисти су направили три модела (пројекције). Задржаћемо се на једноме који је промовисала владајућа структура експерата ДС-а.

4) Стратешки документ *Србија 2020* (документ има 20 страница), доступно 21.12.2010. године.

Србије. А као циљеви развоја наводе се: *Прво. Повећање броја запослених* (65 одсто популације од 20-64 година запослено). *Друго. Унапређен људски капитал* (Мање од 15 одсто особа рано прекидају школовање; Мање од 25 одсто 15-годишњака недовољно функционално писмених; 30 одсто становништва од 30-34 године са вишим образовањем). *Треће. Инвестирање у знање и технологију* (2 одсто БДП годишње – половина из приватног сектора – за истраживање и развој; 6 одсто БДП годишње за развој образовања). *Четврто. Раст заснован на извозу и рационалној употреби енергије* (60 одсто раста БДП из сектора који производе размењива добра и услуге; 30 одсто учешћа укупних инвестиција у БДП; 40 одсто већа енергетска ефикасност уз 20 одсто енергије из обновљивих извора). *Пето. Социјално укључивање и смањење сиромаштва* (20 одсто мање људи у ризику од сиромаштва или око 250.000).

У Стратешком документу *Србија 2020.* наведено је да концепт развоја Србије у наредних десет година треба да обухвати све друштвене и економске аспекте, дефинише јасну социјалну политику земље у наредној деценији и омогући да Србија постане фактор стабилности и безбедности у региону.

За остваривање постављених циљева потребно је променити политички, правни и привредни амбијент, а концепт развоја треба да буде у складу са стратегијом *Европа 2020.*

Креатори поменутог документа тачно дијагностицирају највеће проблеме у Србији па кажу да је то: економска криза, низак ниво образовања и инвестиција у људски капитал, истраживање и технолошки развој, све веће заостајање у погледу квалитета инфраструктуре, депопулација и демографско стање.

Наведене реформе подељене су у две групе: институционалне и оне које се односе на изградњу инфраструктуре и дефинисање просторног развоја Србије. Институционалне реформе подразумевају, између осталог, укидање императивног пословничког мандата и бланко оставки, односно промену изборног система, затим јачање ефикасности и одговорности извршне власти, изградњу модерног и ефикасног правосуђа и законодавног система.

Процес децентрализације требало би, по овом концепту, “да се заснива на традиционалним економским и географским целинама и специфичним карактеристикама појединих подручја Србије” и да допринесе равномернијем регионалном развоју. На списку области које треба реформисати је и систем безбедности, у оквиру борбе против организованог криминала и корупције.

НЕРЕАЛНА ПРЕДВИЂАЊА МЕЂУНАРОДНОГ МОНЕТАРНОГ ФОНДА

Чињеница је да Србија не може без Међународног монетарног фонда (ММФ). Србија не може без новца ове финансијске институције, али ни без економских савета њихових експерата – јер домаћи немају снагу да се боре са свим надолazeћим проблемима. Зато је присуство ове међународне институције као саветодавног и “надзорног органа” више него потребно. Тиме се шаље сигнал свету, тачније инвеститорима, да је овај простор под контролом ове моћне међународне институције. Па ипак, понекад и ММФ изненади када су прогнозе његових експерата у питању. То се догодило у полугодишњем извештају ММФ-а о светским економским кретањима. Прогнозе ММФ-а за наредних пет година за Србију су врло оптимистичке. Видети *Табелу 1*.

Табела 1. Предвиђања ММФ-а за Србију до 2016. године

Предвиђања	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Раст БДП	1,8%	3,0%	5,0%	5,5%	5,5%	5,0%	5,0%
Инфлација	10,3%	6,0%	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%
Нето државни дуг	1193,3	1246,5	1352,1	1415,5	1451,2	1472,5	1483,8
Инвестиције у % БДП	21,9%	21,7%	21,6%	21,8%	22,6%	23,1%	23,2%
Раст извоза	19,15%	16,6%	10,2%	16,0%	15,9%	15,4%	15,4%
Раст увоза	4,1%	7,0%	8,5%	9,6%	10,7%	10,2%	9,4%
Стопа незапослености	19,4%	19,6%	19,8%	19,3%	18,7%	17,8%	17,1%

Извор: ММФ, World Economic Outlook, доступно 23. април 2011. године.

Очекује се стабилан раст БДП-а од око пет одсто на годишњем нивоу, једноцифрена инфлација и сталан раст извоза у просеку од 15,0 одсто годишње који би требало да реши питање спољнотрговинског дефицита. Једина ствар која по мишљењу ММФ-а неће бити решена је висока стопа незапослености, која се ни до 2016. године неће спустити испод 17,0 одсто.

Међутим, пројекције ММФ-а су сасвим нереалне. Србија није изашла из кризе, а на помолу су и нове⁵⁾ – не само у земљи него и у читавом свету. Такође, финансирање дефицита државе ће се испољити као проблем, а раст цена енергената могао би у економијама великих земаља да продуби рецесију, а то би утицало на смањење извоза у Србији.

Доста је дискутабилно предвиђање ММФ-а да ће у наредном петогодишњем раздобљу Србија остварити највећи економски раст у односу на остале земље из бивше Југославије. По њиховим проценама кумулативни раст БДП-а од 2012. до 2016. године требао би да износи 28,8 одсто.

Рачунице говоре – да би остварила раст БДП-а од око 30 одсто у пет година Србија мора да удвостручи извоз. Ради тога теškoће извозно оријентисаних предузећа треба озбиљно схватити и дати им приоритет у решавању њихових проблема у овој и годинама које долазе.

ИНТЕРНИ ФАКТОРИ – КОЧНИЦЕ ПРИВРЕДНОГ РАСТА И РАЗВОЈА СРБИЈЕ

Досадашњи модел привредног развоја Србије је био погрешан. По таквом моделу земља је још много раније, пре избијања светске финансијске кризе, ушла у економску и финансијску кризу. Сву слабост модела додатно је разоткрила светска економска криза и потврдила његову неодрживост. Модел привредног развоја Србије је функционисао захваљујући великом приливу страног капитала. На пример, у раздобљу од 2001- 2008. године доток страног капитала је било 128 милијарди долара, од чега су око 30 милијарди биле дознаке, 26 милијарди нето задужење земље, 16 милијарди су биле стране директне инвестиције (СДИ), четири милијарде су донације, око три милијарде приходи од приватизације и 49 милијарди долара био је извоз. Овај прилив страног капитала омогућио је да буде релативно висок раст БДП, раст реалних плата и пензија, односно животног стандарда, стварајући илузију о добром животу у земљи.

Када се испољила криза у свету прилив страног капитала у Србију је пресахнуо. Слабости модела су резултирале скромним растом бруто домаћег производа, растом инфлације, смањењем извоза, растом незапослености и сиромаштва, падом животног стандарда. Погледајмо неке најважније макроекономске параметре.

5) Видети: Грк С. (2011), „Србија и Европска унија – кризе после кризе“, *Српска политичка мисао*, бр. 2/2011, Институт за политичке студије, Београд.

Статистички подаци који су коришћени у овоме раду су званични подаци државне статистике⁶⁾. Нетачност “старих” званичних статистичких података за БДП баца сенку на све будуће пројекције економских параметара односно економских кретања у Србији, будући да подаци за прошле године, на бази којих су се правила предвиђања, нису поуздани.

Користећи нетачне податке државне статистике, званичници државе Србије су се доста пута оглашавали у јавности образлажући како је Србија у 2009. и 2010. години прошла најбоље од свих земаља у региону уз најмањи пад економске активности. Јавност је била обмањивана да је Србија изашла из кризе. Стварност је саввим другачија. Вероватно се желело приказати Европи и свету да је стање у Србији далеко боље од реалног. Видети *Табелу 2.* у којој су приказане стопе раста са “старим званичним подацима” и “новим званичним подацима”.

Табела 2. Прерачунате стопе раста БДП- старе и нове (у %)

Година	Стопа раста - стара	Стопа раста - нова
2001.	5,6	5,3
2002.	3,9	4,3
2003.	2,4	2,5
2004.	8,3	9,3
2005.	5,6	5,4
2006.	5,2	3,6
2007.	6,9	5,4
2008.	5,5	3,8
2009.	-3,1	-3,5
Просечна стопа 2001-2009.	4,43 %	3,96 %
Кумулативни раст 2001-2009.	47,72 %	41,85 %

Извор: Републички завод за статистику, доступно 19. мај 2011. године.

6) Вест која је одјекнула у јавности била је да подаци државне статистике за најважнији макроекономски параметар БДП – нису тачни за 2009. и 2010. годину. И то није саопштио РЗС већ група експерата (међу њима и државни службеници за дату област) која је истовремено ангажована при Влади Србије, за давање саветодавних услуга и прављење пројекција за наредно раздобље. Нешто касније, ти експерти који су објавили сензационалну вест, и експерти Владе Србије и НБС сагласили су се да су ипак тачни подаци РЗС, те да је БДП само -3,5 одсто (подсећамо, на сајту је истовремено стајао податак -3,1 одсто), а не -6,2 одсто (како су експерти сензационално објавили).

Бруто домаћи производ⁷⁾ у 2010. години повећан је 1,8 одсто⁸⁾ и резултат је извоза. Наиме, стопа раста извоза (у млн. еура) у 2010. години износила је 18,8 одсто⁹⁾ у односу на претходну годину. Пројектована стопа раста БДП-а од три одсто у 2011. години је нереална, због сада планираног слабијег извоза и због спорог развоја земље. Међутим, нереална је и због чињенице да је вредност номиналног бруто домаћег производа у 2009. години мања од оне која је укалкулисана у државни буџет за 2010. и пројекцију буџета за 2011. годину. Србија је имала већи пад економске активности, као и друге земље¹⁰⁾ у региону.

Конкурентност привреде Србије је слаба. Продуктивност је као 1980-те године. Индустрија скоро не рад. Јако је скромно досадашње учешће индустрије од 17,6 одсто у БДП-у. Парадоксално је да је индустрија занемарена дуги низ година и тек сада када земља још није изашла из кризе почело се говорити о реиндустријализацији као решењу за извлачење националне привреде из хаоса. Предузећа су у колапсу. Обесхрабрујући су подаци да је око 80.000 фирми у различитим облицима блокаде, а има око 66.000 предузећа чији су рачуни у блокади, што значи да нису финансијски способна за пословање. Те фирме су потенцијални кандидати за стечај. Тренутно је око 22.000 предузећа спремно за ликвидацију. Од почетка 2011. до краја априла исте године је око 5.500 фирми отишло у стечај. Процена државних институција¹¹⁾ је да је у њима било запослено око 105.000 радника.

Последњих година се бележи јако мали прилив инвестиција у Србију. Будући да је био мали доток инвестиција узимали су се кредити. Највећа кредитна експанзија је забележена од 2004. до 2007. године, када је бруто домаћи производ растао по високим стопама (у просеку 5,9 одсто). Од 2008. године када је кредитни раст био мањи бележи се и мањи привредни раст. Карактеристично је да развој бележе само они сектори који су у директној вези са банкарским сектором.

7) Извор: РЗС, Податак за БДП од -3,5 одсто био је доступан 28.04.2010. године.

8) Извор: НБС, доступно 23.04.2011. године.

9) Извор: Републички завод за статистику Србије, доступно 28.04.2011. године.

10) Румунија (минус 7,1); Црна Гора (минус 7,0); Мађарска (минус 6,3); Хрватска (минус 5,8); Бугарска (минус 5,0); Босна и Херцеговина (минус 3,4); Македонија (минус 0,7); а Албанија је у 2009. години имала раст од 2,8 одсто. (Извор: Државне статистике наведених земаља, доступно 09. 05. 2011. године).

11) Извор: Фонд солидарности, доступно 30. 04. 2011. године.

У земљу данас долази само шпекулативни капитал. Инвестиције оне здраве слабо долазе у Србију. У 2010. години у земљу је ушло страних директних инвестиција само 1,1 млрд еура (или 1,5 млрд долара)¹²⁾. Учешће инвестиција у БДП-у у 2010. години је износило 21,9 одсто¹³⁾. Очекивања да ће у 2011. години то учешће износити 21,7 одсто, а у петогодишњем раздобљу од 2012. до 2016. године у просеку око 22,5 одсто¹⁴⁾ сугерише да не треба гајити илузије о значајнијим инвестицијама. Другим речима, за Србију са слабом економијом најважније је да привуче инвеститоре – што је за њу, разуме се, веома тешко. За то је потребан уређен привредни амбијент. Све док је инфраструктура у земљи слаба и док инвеститори немају поверења да улажу због високог степена ризика – Србија неће моћи да иде напред.

СРБИЈА УЛАЗИ У КРИТИЧНО РАЗДОБЉЕ

Економски параметри који требају посебно да забрињавају су инфлација, буџетски дефицит и дугови. Народна банка Србије¹⁵⁾ ће тешко задржати инфлацију на циљаном нивоу од 4,5 плус-минус 1,5 одсто у 2011. години. Предвиђања ММФ-а су била да ће у Србији инфлација у 2011. години бити 6,0 одсто, а до краја 2016. године сваке године инфлација би расла по стопи од 4,0 одсто. Но, ова пројекција ММФ-а је сасвим нереална.

Србија је у целом региону била рекордер по стопи инфлације у 2010. години (10,3 одсто). Инфлација је наставила и даље да расте, и већ у априлу 2011. године досегнула је 14,7 одсто¹⁶⁾, а у мају исте године била је 13,4 одсто¹⁷⁾.

12) Извор: НБС, 28. 04. 2010. године.

13) Извор: ММФ, *World Economic Outlook*, доступно 23.04.2011. године.

14) Прорачун аутора на основу података ММФ. (Извор: ММФ, *World Economic Outlook*, доступно 23. 04. 2011. године). Но, са новим измењеним подацима статистичне базе за БДП за 2009. годину и остале године уназад, све досадашње пројекције су непоуздане.

15) Свестан чињенице да неће моћи задржати инфлацију у планираним оквирима, гувернер НБС је упутио отворено писмо (12.04.2011. године) председнику Владе Републике Србије, у коме наводи разлоге одступања инфлације од циљаног нивоа. Централна банка је од августа 2010. године прибегла рестриктивним мерама, sukcesивним повећањима референтне стопе, са 8,0 одсто на 12,5 одсто и изменама одлуке о обавезној резерви. Извршни одбор НБС је (09. 06. 2011. године) након разматрања актуелних економских кретања смањило референтну каматну стопу на ниво од 12 одсто.

16) Извор: НБС, доступно 28. 05. 2011. године.

17) Извор: НБС, доступно 14. 06. 2011. године.

Осим тога, проблем за Владу Србије биће да у 2011. години задржи буџетски дефицит¹⁸⁾ на нивоу плана 4,1 одсто БДП-а, а да не дође до ребаланса буџета. Пројекција дефицита у фискалним правилима је нереална, будући да се кренуло од процењеног пада БДП-а од 3,1 одсто у 2009. години.

Пројекција о развоју земље до 2020. године је неодржива. Већ је извесно да ће се тражити разни начини да се покрију рупе у буџету. Вероватно покушајима да се продају најпрофитабилнија предузећа или новим задуживањем.

Дугорочно треба избегавати да се земља задужује¹⁹⁾ и тиме чини грешке. Задуживање није прихватљиво, али је политичарима најједноставније²⁰⁾. То чине на рачун будућих генерација. Државе које се задужују налазе се у рукама банкара и међународних финансијских институција.

Србија је постала високозадужена²¹⁾ земља и већ је ушла у дужничку кризу. Учешће укупног спољног дуга Србије у БДП-у расте. Крајем 2010. године оно је износило 82,5 одсто²²⁾. Спољни дуг јавног сектора и приватног сектора процентуално расту у БДП-у. Карактеристично је да се податак о јавном дугу Србије односно његово учешће у БДП-у (41,5 одсто²³⁾) разликују од податка који је објавио ММФ (44,0 одсто²⁴⁾). Због тога је ММФ био принуђен да упути упозоравајућу поруку да јавни дуг Србије скоро досеже ниво од 45 одсто БДП-а, а то је максимална граница дефинисана фискалним правилима. Разуме се, ако се фискална правила не испоштују Србија неће моћи да исплаћује свој спољни дуг, који је досегнуо око 23 милијарде еура²⁵⁾.

Србија улази у критично раздобље Први задатак Владе Србије мора бити смањење буџетског дефицита у наредном петогодишњем раздобљу. Фискална консолидација и донесени закони о

18) Буџетом за 2011. годину планирани су приходи државне касе од 724,4 милијарде динара и расходи од 844,9 милијарди, тако да би дефицит био 120,5 милијарди динара. (Извор: Министарство финансија Републике Србије, доступно 10.02.2011. године).

19) Видети: Грк С. (2011), „Србија и Европска унија – кризе после кризе“, *Српска политичка мисао*, бр. 2/2011, Институт за политичке студије, Београд.

20) Највероватније ће до задуживања доћи због избора који предстоје.

21) Високозадужена земља је она чији спољни дуг износи 80 одсто бруто домаћег производа.

22) Извор: НБС, доступно 28. 04. 2011. године.

23) Извор: Министарство финансија Републике Србије, доступно 19. 01. 2011. године.

24) Извор: ММФ, доступно 16. 02. 2011. године.

25) Извор: НБС, доступно 30. 04. 2010. године.

фискалној одговорности у Србији биће одреднице економске политике у средњем року те ће способност вођења одговорне фискалне политике бити битан фактор минимизовања макроекономских ризика.

Фискална правила налажу да са прошлогодишњег дефицита од скоро пет одсто БДП земља мора да дође на један одсто у 2015. години као и да осигура да јавни дуг буде испод 45 одсто БДП-а. Будући да је ово предизборна година буџетски дефицит од 4,1 одсто (који је у складу са фискалним правилима и договором са ММФ-ом) не би смео да буде пробијен. Већ у 2012. години он би морао да падне испод 3,5 одсто БДП-а. Разуме се, један од најважнијих услова за досезање циљева јесте да плате и пензије у следеће две године расту упола спорије од БДП-а. За све је најважнији кредибилитет. Ако он постоји онда је смањен ризик земље, а то подразумева јефттинији и већи прилив капитала. Али, Србија нема кредибилитет.

У Србији су стране инвестиције изгубиле кредибилитет јер су усмерене у предузећа која су била најпрофитабилнија. То су били сектори монополски заштићени од међународне конкуренције. Досадашње стране инвестиције нису оправдале разлог доласка у земљу. Све приче о економској кризи, која је дошла извана, немају упориште у причама економских експерата на власти. Фокус свих криза које се догађају у Србији резултат су начина вођења земље и функционисања државе.

Тек када политика престане да се меша у економију, тада ће моћи да се говори о инвестиционој клими и инвестицијама. Сада не постоји национални консензус за стварање веће конкурентности земље. За спровођење подизања конкурентности потребна је јака воља политичке елите на власти да се обрачуна са монополистима у Србији. Економија Србије је монополизирана. Другим речима, конкуренција међу предузећима је врло мала или постоје прећутни картелски договори. Као резултат тога су изузетно високе цене чак непримерене за ниво плата које су у земљи. Такође, на цене утичу и марже које су међу највећим у регији. То ствара бунт код запослених, па синдикати траже још веће плате. Реакција запослених и синдиката је нормална, јер има за циљ да се пошаље порука да запосленост мора постати приоритет односно да се напоскон почну тражити решења, пре свега у реформама. А да би се дошло до решења за запосленост потребно је подићи конкурентност. Конкурентност и запосленост су у корелацији.

Међутим, политика из идеолошких разлога не жели ући у обрачун са синдикатима јер су сви социјално осетљиви. Исто тако,

не жели ући у обрачун с монополистима, јер су њихови интереси међусобно везани, или у обрачун с банкама, па се ситуација погоршава. Требало би кренути, прво, у регулисање тржишта добра, односно регулисати понашање монополиста, а тада се добијају аргументи за регулисање синдиката и тржишта рада. Значи, треба кренути на јаке, а кад се у том сектору постигну одређени резултати, онда ни синдикати не пружају отпор променама јер осете пад монопола кроз пад цена и раст куповне моћи. Нажалост, политика у Србији за овако нешто нема воље ни снаге.

СТВАРНОСТ ЕКОНОМСКОГ ЖИВЉЕЊА

Процес промена у Србији дуго траје и иде у супротном правцу од очекиваног. То најбоље осећа народ. Људи који не раде, сиромашни којих је у народним кухињама све више, пензионери. Социјална слика Србије пружа алармантне податке.

Социјални профил²⁶⁾ Србије је следећи: број становника 7.320.807, број запослених 1.795.775, стопа запослености 36,24 одсто, просечна старост 41,24 године, природни прираштај - 4,6 одсто, стопа смртности 14,2 одсто, просечна бруто зарада 47.382 динара (или просечна нето зарада 34.009 динара, у јануару 2011. године).

Од краја 2008. године, када је криза у земљи попримила велике димензије, до краја 2010, што значи за само две године у Србији је без посла остало преко 400.000 људи²⁷⁾, од тога је око 200.000 људи заиста остало без посла, а других око 200.000 односи се на оне који су престали да раде у сивој економији.

Транзиција, неуспешне приватизације и економска криза довеле су до тога да данас у Србији живи више од 1,3 милиона људи који једва преживљавају. Подаци²⁸⁾ су застрашујући да: више од 700.000 људи у Србији живи испод границе сиромаштва, 728.653 је незапослених, 373.902 пензионера прима пензију испод износа од 11.000 динара, а око 353.000 становника живи са мање од 8.000

26) Извор: Републички завод за статистику Србије (РЗС), доступно 23.04.2011. године.

27) Извор: Albert Jager, шеф мисије ММФ (изнео податак у средствима јавног информисања, доступно 16.02.2011. године). Но, подаци Републичког завода за статистику драстично се разликују од података ММФ-а. Према званичној статистици, од почетка глобалне кризе октобра 2008. године до краја 2010. године у Србији незапосленост је повећана са 14 на 20 одсто односно за више од 100.000 људи изгубило је посао. (Извор: РЗС, доступно 16. 02. 2011. године).

28) Извор: Министарство рада и социјалне политике Републике Србије, доступно 23. 04. 2011. године.

динара месечно, социјалну помоћ прима 178.786 појединаца (чак 40 одсто корисника је у Војводини), око 50.000 људи се храни у народним кухињама, а број деце која користе народне кухиње је око 6.000.

Међутим, према другим проценама²⁹⁾ број незапослених достигао је око милион људи³⁰⁾, око 650.000 запослених нередовно прима плату, око 130.000 ради а не прима плату, преко два милиона грађана је изузетно сиромашно, чак 80.000 људи се храни у народним кухињама, а тај број се стално повећава.

Поразно је што скоро 95.000 незапослених има изнад 55 година, и та популација становништва тешко може да дође до запошљавања. Међу њима је 21.353 оних којима је већ престало право да примају новчану накнаду са бироа за запошљавање. Значи, сви они су потенцијални корисници система социјалне заштите.

Даљи пад животног стандарда социјалну мапу Србије ће учинити још тамнијом. За велики део популације у земљи, тежак живот ће бити још тежи. У Србији ће и 2016. године сваки пети грађанин бити незапослен. Чињеница да око 1,8 милиона људи који су запослени, са просечном зарадом која је најмања на Балкану, морају да издржавају 1,6 милиона пензионера, довољно говори о томе какве су се погрешне националне политике водиле³¹⁾ – демографска³²⁾, запошљавања, социјална.

Да би се уверили у ову констатацију потребно је само анализирати просечне плате у региону, просечне пензије и годишњу куповну моћ (све у еурима) и констатовати да је Србија према овим показатељима при самом дну међу земљама у региону. Видети *Табелу 3*.

29) Видети: Грк С. (2011), „Србија и Европска унија – кризе после кризе“, Српска политичка мисао, бр. 2/2011, Институт за политичке студије, Београд.

30) Сви који су без посла не пријављују се код Националне службе за запошљавање

31) Владу Србије би требао да забрињава неодржив однос броја пензионера и незапослених, са једне стране, и броја оних који раде, са друге стране. У Србији на једног пензионера иде 1,1 запослени. У Европи на једног пензионера иду три запослена, и Европска комисија је због овакве пропорције јако забринута.

32) Видети: Грк С. (2011), Реформа пензионог система у Србији – у сенци привредног раста и неповољне демографске структуре, Српска политичка мисао, бр. 1/2011, Институт за политичке студије, Београд.

Просечна плата у Србији у марту 2011. године је износила 35.777 динара³³⁾ (око 355 еура по средњем курсу³⁴⁾).

Табела 3. Просечне плате (нето), пензије и куповна моћ у јануару 2011. године

Земље	Просечна плата (у еурима)	Просечна пензија (у еурима)	Куповна моћ - годишње (у еурима)
Словенија	936	–	–
Хрватска	725	298	4.808
Црна Гора	460	255	3.206
Босна и Херцеговина	400	170	2.435
Бугарска	335	145	2.618
Македонија	330	115	2.492
Србија	320	210	3.033

Извор: Агенција, GFK, Danas, доступно 30. април - 3. мај 2011. године.
Напомена: Куповна моћ грађана Србије је четири пута мања него просечног становника ЕУ.

Ради компарације, а користећи податке државних статистика појединих земаља, погледајмо како су се плате кретале у државама у окружењу. У фебруару ове године просечна нето плата у Хрватској је износила 5.242 куне (око 718 еура), а минимална плата 2.814 куна. Један еуро вреди око 7,3 куне. Просечна нето плата у Словенији у фебруару износила је 969,92 еура. Просечна нето плата у Црној Гори у фебруару износила је 506 еура. Македонски завод за статистику је тек у марту објавио податке за јануар 2011. године. По њима је просечна нето плата у Македонији у јануару износила 21.029 денара (око 342 еура). Један еуро у Македонији вреди 61,5 денара³⁵⁾.

33) Она је била реално за 1,9 одсто мања него у фебруару ове, а за 6,4 одсто мања него у марту 2010. године. Реално је пала и бруто плата (износила је укупно 49.633 динара), у односу на фебруар ове године за два, а у односу на март 2010. године за 6,4 одсто. (Извор: РЗС, доступно, 14. 06. 2011. године).

34) Просечна плата у еурима у Србији повећана је у марту зато што је девизни курс ослабио, односно дошло је до јачања домаће валуте. Тако је крајем јануара 2011. године према званичном средњем курсу НБС један еуро вредео 105,14 динара, док је крајем марта ове године један еуро вредео 100,5675 динара.

35) Извор: Danas, доступно 27. 04. 2011. године.

Србија има и другу страну – сјајну страну. У Србији број богаташа расте. Према најновијим подацима Пореске управе³⁶⁾ за 2010. годину просечне плате запослених у финансијском посредовању прешле су 1.000 еура, тачније 103.000 динара, а то је за око 69.000 динара више од просечне зараде у Србији. Поједини банкари могу да зараде фантастичне месечне износе (око 15.000 еура), али ни поједини професори на факултетима не заостају (највећу зараду од 167 милиона динара пријавио је доктор професор економских наука³⁷⁾). Поред професора који постају све богатији, одлично могу да зараде и запослени у ваздушном саобраћају (просечна зарада у марту 2010. године је била 107.300 динара): контролори летења од 2.000 до 3.000 еура, пилоти од 3.000 до 3.500 еура; ревизори до 2.000 еура; доктори од 700 до 1.800 еура; менаџери до 2.000 еура. Али и јавни функционери не заостају по богатству. Преко две хиљаде³⁸⁾ јавних функционера знатно је повећало имовину и приходе у 2010. у односу на 2009. годину, и поред тога што су им у том раздобљу плате биле замрзнуте.

Када се упореди сива слика социјалне стварности у Србији и слика сјаја стиче се утисак да је такво стање у Србији последица комотног понашања политичке елите, која није направила добру социјалну политику земље на време, као и стратегију економског развоја земље. Политичка елита је дозволила, чак и омогућила, да лични интереси (власт и богатство) појединаца надвладају оне опште егзистенцијалне. Појединци на власти (из претходног режима али и садашњи) су директно одговорни за скупу државу, бирократију, прописе, мито и корупцију. Нажалост, као и до сада нико од одговорних неће бити санкционисан.

КОРУПЦИЈА И ОБРАЗОВАЊЕ

Корупција је најизраженија у земљама у транзицији. Србија спада у ту групу земаља. Индекс корупције у Србији у 2010-тој години је био 3,5. Са овим индексом Србија се налази на незавидном 78. месту на глобалној листи корупције од укупно 178 земаља, према подацима *Transparensi internešenela*. У региону знатно виши

36) Највећи приход од 167 милиона динара пријавио је професор економских наука, 140 милиона је пријавио приватни предузетник, 80 милиона правник, 60 милиона банкер. (Извор: Пореска управа, доступно 08. 05. 2010. године).

37) Аутор овога рада гласно размишља постављајући питања: Легално у просвети, енормни износи се не могу зарадити, само “легално тезгарећи” – а ко је то дозволио? Какав квалитет знања се преноси студентима? Како поједини професори имају времена да прате савремену литературу, и да пишу научне радове?

38) Извор: Агенција за борбу против корупције, доступно 11. 02. 2011. године.

индекс, али зато мању корупцију, имају Хрватска и Македонија, нешто виши Бугарска, Румунија и Црна Гора, док су Албанија и Босна и Херцеговина иза Србије. Видети Табелу 4.

Табела 4. Индекс корупције

Земља	2008.	2009.	2010.
Хрватска	4,4	4,1	4,1
Македонија	3,6	3,8	4,1
Црна Гора	3,4	3,9	3,7
Румунија	3,8	3,8	3,7
Бугарска	3,6	3,8	3,6
Србија	3,4	3,5	3,5
Албанија	3,4	3,2	3,3
Босна и Херцеговина	3,2	3,0	3,2

Извор: *Transparensi internešenel*, доступно 27. март 2011. године.

Политичке странке у Србији главни су извор корупције. Сумњиви начин финансирања политичких партија, тајност финансирања, јавне набавке, нетранспарентност трошења новца пореских обвезника, постављање искључиво страначки подобних на јавне положаје, притисак владајућих структура на правосуђе, као и блокада институција, допринели су оцени да Србија већ низ година заредом не напредује у борби против корупције. Напред презентирани податак о индексу корупције сугерише да се ради о тешком системском проблему у Србији.

Пошто је корупција ушла у све поре друштвеног живота не треба да изненађује контрадикторност што Србија има велики број високошколских установа и факултета, а јако мали проценат високообразованих. Поражавајуће је да у земљи има свега шест одсто³⁹⁾ високо образованих грађана.

Многи стекну високо образовање и оду из земље због немогућности запослења, а многи који упишу факултете а не заврше их, али због добрих веза и познанстава, успевају да пронађу запослење. Значи, формално образовање није гаранција за запослење или за добру зараду.

Здрав разум налаже да се неке ствари у Србији морају мењати. У противном, Србија никада неће остварити свој европски сан. Држава мора озбиљно да се позабави са једним од кључних фактора за смањење незапослености и сиромаштва у земљи, а то је образовање. Ова теза присутна је и на просторима Европске уније.

39) Податак се односи на 2007. годину. Поуздани званични подаци новијег датума још нису познати.

Стога је добила значајно место (напред у раду је већ изнето) у стратешком документу *Европа 2020*. Србија је такође у свом документу стратегије до 2020-те године овај циљ истакла као приоритетни.

Србија је једина земља у Европи у којој се за последњих 15 година смањио број високообразованих. Србија са 3,8 одсто бруто националног дохотка издвојеног за образовање спада међу земље с најнижим издвајањем за образовање у Европи. Због тога се мора перманентно радити, а све у циљу смањења незапослености и сиромаштва, на сталном усавршавању појединаца или “доживотном образовању”.

Како ће Србија изгледати у наредних 10-15 година највише ће зависити од тога колико ће се улагати у образовање, науку и технологију – јер су то главни покретачи привредног раста и развоја сваке земље. УНЕСКО препоручује да јавни расходи за образовање чине око 6,0 одсто, што је просек за земље које припадају ОЕЦД.

СРБИЈА МОРА ДА СЕ МЕЊА

Србија је још увек далеко од Европе. Остаће далеко све док политичари који се залажу за европски пут буду приказивали своје лоше потезе као захтеве савета Европе.

Србија мора испунити све услове које је Европска комисија поставила осталим чланицама Европске уније, пре него што су постале њен део. Најважнији критеријуми за улазак у ЕУ су: стопа инфлације нижа од 1,5 одсто просека у три земље ЕУ са најнижим ценама на мало; номинална каматна стопа на државне вредносне папире максимум два одсто изнад просечне камате у три најповољније земље ЕУ; буџетски дефицит испод три одсто БДП-а; јавни дуг испод 60 одсто БДП-а; прихватање механизма девизних курсева (*ERM*) најмање две године пре уласка у Европску унију.

Србија мора бити спремна да се комплетно реформише. Мора се реформисати економија, правосуђе, државна управа, образовање, здравство, пензиони систем. Треба најпре уредити државу Србију. Сиромашна Србија са великим социјалним проблемима, са корумпираним странкама или блокираним правосуђем неће бити добродошла у Европској унији. Дакле, Србија се истински мора променити и прихватити европске вредности.

Најбољи начин да се страхови земаља чланица ЕУ уклоне, због ратова и ратних злочина, због корупције и криминала, или због илегалне трговине људима – јесте довршетак сарадње са трибуналом у Хагу, поправљање рејтинга на скали коју прати *Transparensi internešenel*, и стално обавештавање јавности о томе шта

је Србија урадила на плану борбе против криминала. Поред тога, Србија ће морати максимално да смањи број људи који траже азил у земљама ЕУ. Ако се број азиланата у земље Уније не смањи следи суспензија безвизног режима односно ново увођење шенгенских виза. Упозорење Белгије Србији треба схватити веома озбиљно, јер се према подацима европског статистичког бироа *Eurostat* Србија налази на трећем месту по броју оних који траже азил у ЕУ. Пре ње су само Авганистан и Русија. Реакција Европе изазвана страхом од прилива азиланата је сасвим разумљива, јер неке њене чланице још нису изашле из кризе, а изложена је миграторном таласу из земаља Северне Африке.

Поред свих наведених разлога који Србију удаљавају од ЕУ, постоји још један а то је – непознавање сопствених граница. Или, можда Србија зна колике су јој границе. Гледајући са садашњег стајалишта, стиче се утисак да су сви догађаји у последње три године променили паролу “Европа без граница”. Границе су јако важне, а дошло је и до замора проширења у ЕУ. Постоји чак код неких држава мишљење да (после уласка Хрватске у ЕУ) она не треба да се више шири на западни Балкан, јер је Унија већ превелика.

И ма колико се званичници у Србији трудили да прилагоде стратегију развоја *Србија 2020.* са стратегијом *Европа 2020.* и да лицитирају датум уласка земље у ЕУ – стварност је сасвим другачија. Године 2011. и 2012. су веома деликатне, пошто је земља упала у замку дужничке кризе, а предстоје избори. Сада је земља на раскрсници – или ће повериоци гурнути земљу у оном правцу који њима одговара или ће се земља суочавати са незадовољствима великих размера. То би могло још више удаљити Србију од Европске уније. С једне стране, због губитка кредибилитета Уније у свести грађана Србије, а с друге стране, због политичког и економског удаљавања Србије од Уније.

Разуме се, ако земља нема основне дугорочне економско-социјалне политике ништа није загарантовано или решено уласком у Европску унију. Исто тако, не постоји чаробна формула да земље које су у ЕУ ће бити заобијене од проблема - кризе. Грчка и Ирска су доказ да је криза могућа и у Унији. Међутим, бити у Европи је несамерљиво боље него бити изван ње. Па чак и када је Европа у кризи. Сада су још неке чланице Уније у кризи и видећемо шта ће се са њима даље догађати. Али, евидентно је да земље које су у монетарној унији, њих 17 (Аустрија, Белгија, Кипар, Естонија, Финска, Француска, Грчка, Ирска, Италија, Луксембург, Низоземска, Немачка, Малта, Португал, Словачка, Словенија, Шпанија), крећу према тешњој привредној интеграцији од *Summita* (24. марта 2011. године) шефова држава и влада ЕУ, на коме је постигнут начелни

договор о бољем координирању њихових буџета, пензионе и фискалне политике. Кретање према заједничкој фискалној политици од кључне је важности за ЕУ. Такође, овим се ствара нова европска интеграција, односно, нова блиска скупина земаља, унутар ЕУ.

Изгледа као да се ствара нова мапа Европске уније. Постепено, земље еурозоне приближавају се или интегрирају, остављајући оне чланице Уније које немају заједничку валуту изван пулсирајуће, живе језгре стратешког одлучивања. Међутим, десет земље које нису прихватиле еуро не желе бити “спорија Европа”.

Најтеже је земљама које нису у Унији. Бити изван Европске уније ипак значи бити још више изложен неким локалним националистичким или корпорацијским тежњама, па и ударима са светског тржишта. Изван Европе грађани не добијају ни бољу економску ситуацију нити више људских права нити више могућности за светлију будућност.

Стога Србија мора да се комплетно реформише и да прихвати европске стандарде и вредности. Само таква може да постане део Европске уније. А за то ће требати још много времена да прође. Смисао будућности треба прихватити у Европи, а не изван ње.

Snezana Grk

SERBIA – IN QUEST FOR THE MEANING OF THE FUTURE

Summary

An alarmingly bad economic situation in Serbia has imposed the need for the Government of Serbia to draw up a strategic document for the economic development of Serbia from 2011 to 2020. This document has been designed after the document issued by the European Union under the title *The New Lisbon*. This European Union document gives clear directions, i.e. strategic directives for the development of the Union in the forthcoming decade.

This paper presents a brief overview of the *Europe 2020* strategy and the *Serbia 2020* strategy, as well as the reasons due to which the anticipated projections will not be able to be achieved in this country. Furthermore, it analyses the reasons why Serbia will not be able to join the European Union for many years to come.

Joining the European Union represents a government project, yet in Serbia from the very beginning, it has been marked by economic interests and strategies. Looking from this time horizon, it seems that all the former strategies in Serbia have been wrong. And the current model

of economic growth is unsustainable. This is shown by macroeconomic parameters which are more than alarming.

Besides the internal factors which represent an obstruction to further economic growth and development in Serbia, there are also numerous external factors. The most prominent include unsettled issues in this region, as well as the global economic crisis which has brought about the enlargement fatigue and a general identity crisis within the Union.

Serbia which would like to join the European Union has to implement all the necessary reforms and meet all the obligations and criteria that had to be fulfilled by all member countries of the Union. Serbia also has to adopt European standards required by the European Commission, entailing that it truly has to show its pro-European orientation.

Keywords: Europe 2020 strategy, Serbia 2020 strategy, (un)employment, human capital, knowledge and technology, poverty, social inclusion, quest for the meaning of the future

ЛИТЕРАТУРА

- ДС, (2011), Стратешки документ *Србија 2020*, Београд.
- ЕС, (2011), *The Europe 2020 Summit*, February 2011, Brussels.
- ЕС, (2011), *The Europe 2020 Summit*, March 2011, Brussels.
- Грк С. (2011), „Србија и Европска унија – кризе после кризе“, *Српска политичка мисао*, бр. 2/2011, Институт за политичке студије, Београд.
- Грк С. (2011), „Реформа пензионог система у Србији – у сенци привредног раста и неповољне демографске структуре“, *Српска политичка мисао*, бр. 1/2011, Институт за политичке студије, Београд.
- IMF, (2011), *World Economic Outlook*, April 2011, Tensions from the Two-Speed Recovery Unemployment, Commodities, and Capital flows.
- International Monetary Fund (2010), *World Economic Outlook*, October 2010.
- World Bank (2010), *The World Bank Data*, September 2010.
- <http://www.nbs.rs>
- <http://www.webrzs.stat.gov.rs>
- <http://www.mfin.gov.rs>
- <http://www.poreskauprava.gov.rs>

Resume

An alarmingly bad economic situation in Serbia has imposed the need for the Government of Serbia to draw up a strategic document for the economic development of Serbia from 2011 to 2020. This document has been designed after the document issued by the European Union under the title *The New Lisbon*. This European Union document gi-

ves clear directions, i.e. strategic directives for the development of the Union in the forthcoming decade.

This paper presents a brief overview of the *Europe 2020* strategy and the *Serbia 2020* strategy, as well as the reasons due to which the anticipated projections will not be able to be achieved in this country. Furthermore, it analyses the reasons why Serbia will not be able to join the European Union for many years to come.

Joining the European Union represents a government project, yet in Serbia from the very beginning, it has been marked by economic interests and strategies. Looking from this time horizon, it seems that all the former strategies in Serbia have been wrong. And the current model of economic growth is unsustainable. This is shown by macroeconomic parameters which are more than alarming.

Besides the internal factors which represent an obstruction to further economic growth and development in Serbia, there are also numerous external factors. The most prominent include unsettled issues in this region, as well as the global economic crisis which has brought about the enlargement fatigue and a general identity crisis within the Union.

Serbia which would like to join the European Union has to implement all the necessary reforms and meet all the obligations and criteria that had to be fulfilled by all member countries of the Union. Serbia also has to adopt European standards required by the European Commission, entailing that it truly has to show its pro-European orientation.

Serbia has to be willing to undergo a thorough reform. The economy, judiciary system, public administration, education, healthcare system, pension system, must all be reformed. The prerequisites for the development that Serbia needs to work on involve the following reforms: constitutional and legal, judiciary, public administration and security system, as well as the building of the infrastructure and the defining of spatial development. The main goals of the country's development must be increasing employment, enhancing human capital, growth which is based on export and rational energy utilization, investment into knowledge and technology, social inclusion and poverty reduction. In order to accomplish the aforementioned goals, it is necessary to change the political, legal and business environment.

First of all, it is necessary to regulate the state of Serbia. A poor Serbia with all its huge social problems, corrupt political parties and blocked judiciary system would not be welcome in the European Union. Hence, Serbia must truly change and accept European values.

Furthermore, there is another reason that alienates Serbia from the European Union. And the reason is - not knowing its borders. Bor-

ders are very important. First of all because of the fears of the member countries of EU, because of wars and war crimes, because of corruption and crime, because of illegal human trafficking and an increased number of asylum seekers in the countries of the Union. Europe's reaction provoked by fear from asylum seeker influx is quite understandable, since some of its members have still not come out of the crisis, and it is exposed to a migration wave.

Some countries are of the opinion that the EU should not enlarge towards the Western Balkans, as the Union is already too large. However, the future of Western Balkans lies in Europe. The united Europe project is a peace project promising a brighter future and it has to be accomplished, as it is, above all, a geographical, historical and political imperative. The question remains as to when this process is to be completed.

Serbia, which has taken the steps towards the goal of union, is losing its pace due to both internal economic and social difficulties, as well as external. If we listen to the speeches of the ruling authorities, we might get the impression that Serbia is just about to join the European Union, yet it is so far away from fulfilling this European dream. Serbia in its quest for the meaning of the future has to change very quickly, because it seems that some new map of European Union is under way.

* Овај рад је примљен 15. јуна 2011. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 5. августа 2011. године.